

PTUJSKI LIST

*Libejska knjižnica
Ljubljana*

Uredništvo in upravnica
Ptuj, Slovenski trg 3 (v starem rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Politično gospodarski tednik.

Štev. 27

Ptuj, 10. julija 1921

III. letnik

V nedeljo, dne 10. julija t. l. priredita Kmet. bralno društvo v Rogoznici in I. narodna godba v Novivasi s sodelovanjem ptujskega Sokola in pevskega društva pri F. Bračiču v Rogoznici veliko vrtno veselico.

Odhod Sokola ob 15 uri s srbskega trga, z godbo na veselilni prostor.

VSPORED:

1. godba. 2. telovadba. 3. srečolov. 4. petje, 5. gledališka predstava, Raztresenca, burka v 1 dejanju, 6. prosta zabava s šaljivo pošto itd.

Za dobro postrežbo skrbi gostilničar. V društveni kavarni pristna črna in bela kava, čaj, likerji in sladčice.

Začetek ob 16. uri. Vstopnina za osebo 1 D.

Ker je čisti dobiček namenjen za nabavo novih knjig in muzikalij, vabita združna odbora k obilni udeležbi.

Naša ustava.

Na Vidov dan, 28. junija je bila naša ustava sprejeta v ustavotvorni skupščini. Prihodnji dan, na praznik sv. Petra in Pavla je regent za svojega očeta slovesno prisegel na ustavo. Prisega se je glasila:

„V imenu Njegovega Veličanstva kralja Petra I. prisegam pred vsemogočnim Bogom, da bom čuval ustavo nedotakljivo in da bom varoval edinstvo naroda, neodvisnost države in enotnost državne oblasti, da bom imel pred očmi v vseh svojih težnjah dobrobit naroda. Tako naj mi Bog pomaga! Amen.“

Prisegli so na ustavo deloma isti dan, deloma kasneje tudi poslanci.

Mladost Črnega Jurija.

V torek, 12. julija praznujemo rojstni dan našega sivolasega kralja Petra, ki je bil rojen 12. julija l. 1844 v Beogradu kot sin kneza Aleksandra in kneginje Perzide Karagjorgjević. V tujini vzgojen in večinoma bivajoč, ni pozabil svoje domovine. Ko je l. 1875 izbruhnila v Bosni vstaja krščanske raje proti Turkom, se je princ Peter postavil na čelo. Pod imenom „Petar Mrkonjić“ je izvršil junaška dela, ki so zapisana z zlatimi črkami v povestnici bosanskih vstaj.

Princ Peter se je izkazal vrednega vnuka svojega deda Črnega Jurija, osvoboditelja Srbije in ustanovitelja vladarske hiše Karadjordjevićev. Prav je, da se ob rojstnem dnevu kraljevem spominjamo kralja pa tudi njegovega deda Črnega Jurija. Oglejmo si, kaka je bila mladost Črnega Jurija.

Dasiravno sega njegovo delovanje v začetek pretečenega stoletja in se je razvijalo takorekoč pred očmi Evrope, je vendar obdano v tajinstveno meglo in često je težko izluščiti zgodovinsko jedro iz množice pripovedk, katere je ustvarilo deloma občudovanje ljudske domišljije, deloma zavist sodobnikov.

S tem je zaključena ustavna doba naše države. Veliki boj za narodno in državno edinstvo je zmagovito končan. Država je dobila svoj trden temelj. Sedaj šele si bo mogla priboriti v družbi narodov veljavo in ugled, ki ji gre po njeni sili, sedaj šele se bo mogla smotrno posvetiti notranji konsolidaciji in sistematskemu delu za kulturni in narodni razvoj naroda.

Pred nami so še hudi in ostri boji, politični in socialni. Toda vršili se bodo v trdnem okviru defenitivnega državnega ustroja in ne bodo ogrožali državnega obstoja samega. Čim bolj bo napredovala politična zrelost našega naroda, tem bolj bodo zrele oblike teh bojev, ki naj razvoju naroda določijo kar najbolj demokratično in zdravo smer. Naša ustava odpira slobodna pota napredku in razmahu.

Uspehi ustave so se začeli takoj kazati. Vrnili so se v skupščino poslanci, ki so jo bili zapustili ob ustavni razpravi. Prišli so klerikalci in komunisti ter prisegli na ustavo.

Napoči naj doba realnega dela. Dovolj je že čiste politične debate. Naše državno življenje se ne more stalno osredotočiti okrog čisto političnih vprašanj in izčrpati v borbah za načela. Življenje naroda postavlja na dnevni red vsak dan nove praktične zadeve, ki mnogo neposredneje posegajo v moralično in materielno eksistenco posameznika nego velika načela. To je povsem točno šele sedaj, ko so načela v ustavi končno postavljena in je dana trdna osnova, s ktere pristopimo praktičnim vprašanjem, ki vsak dan silijo v ospredje.

Gospodinjski tečaji za kmetiska dekleta.

Okrajni zastop ptujski je priredil letos dva gospodinjska tečaja, ki so se ga udeležile kmetiska dekleta iz ptujskega okraja. Prvi je bil osemtedenski, drugi šesttedenski; prvič je

Rojstvo Črnega Jurija.

Narod si ni mogel predstavljati, da bi njegov veliki junak prišel na svet, kakor vsi drugi zemljani. Izvanredno hrabrost, odločnost, preudarnost, silno voljo so morali naznanjati že izvanredni dogodki ob njegovem vstopu v zemeljsko domovino.

Resnici najbližje bode, kar je v svojih spominih zapisal njegov zvesti sluga in vojni tovariš bulubaša Petar Jokić, ki je na stare dni pisal priprosto in okorno, toda odkritosrčno, kar se je spominjal o svojem gospodarju.

„Nekega večera pride v kočo Turčin na prenočišče, ravno ko bi Marica imela roditi. Petronij je nekam odšel. Žena je v zadregi, hoče roditi, a Turčin je v kočii! Zato gre vun in takoj porodi dete pred kočjo na travi.

Turčin pride vun, vidi, kaj je, in reče: „Marica, ti rodiš dete?“

„Da, aga“, odvrne.

Turčin ji reče in ona gre z otrokom v kočjo k ognju, a on gre na polje.

Kmalu potem pride Petronij. Naloži na ogenj in s Turkom prenoči na polju. Zjutraj odide Turčin. Karadjordjeva mati mi je pripovedovala, da, ko je dete palo na zemljo, je videla med detetovima plečima mesec, ki se sveti, to je videl tudi Turčin in zato je rekel:

bilo v njem do konca 24, drugič 14 deklet. Da je bil drugi slabše obiskan kot prvi, je bilo krivo pač to, da se je vršil (v drugi polovici maja in junija) v času, ko je na deželi dela toliko, da se težko pogrešajo pri hiši delavske roke. Že to pa je dobro znamenje, da se je mogel tečaj v tem času sploh vršiti in upamo, da izginejo vsepovsod predsodki, ki jih še imajo nekateri proti njim, češ da bi se „kmetiska hči učila kubati in gospodinjski v šoli, ko se tega lahko nauči pri materi v kuhinji in v hlevu.“ Naslednje vrstice naj pokažejo, kaj in kako se uče dekleta v teh tečajih.

Pouk v njih se začne ob 8. uri zjutraj in traja do 4. ure popoldne ter se vrši redno vsak dan razen nedelj in praznikov. Prva ura dopoldne in dve popoldne so posvečene teoretičnemu, a vse ostale praktičnemu pouku. Od poverjeništvu za kmetijstvo sestavljen načrt za take gospodinjske tečaje obsega naslednje predmete. I. Teoretični pouk. 1. Gospodinjsko spisje in računanje. 2. Gospodinjsko z naukom o živalih. 4. Živinoreja in mlekarstvo. 5. Vrtarstvo. 6. Vzgojeslovje. 7. Zdravstvo. II. Praktični pouk obsega kuhanje, pranje in likanje, šivanje z risanjem krojev, krpanje, mašenje itd. — Teoretični pouk v gospodinjskemu podpira praktična gospodinjska dela. Gospodinjam predvsem potrebni nauk o živilih pouči gojenke o redilnosti hrane, o raznovrstni uporabi živil ter jim podaje osnovne pojme v kemiji živil. Vzgojeslovje, t. j. pouk v negi dojenčka in vzgoji sploh, kakor tudi zdravstvo jih pripravljajo na materinski poklic, gospodinjsko računstvo in spisje pa jih seznanja z dolžnostmi gospodinje, ki „hiši tri ogle podpira.“ Velevažen za kmetiska dekleta je kmetijski pouk, ki obravnava v živinoreji spoznavanje raznih pasem in njihovih svojstev, ravnanje z živino i. pod., v mlekarstvu pa ravnanje z mlekom in njegovo praktično izrabo. — Teoretični pouk se v tečaju menjava s praktičnim, ki se ga morejo ravnotako udeleževati vse gojenke. Poleg omenjenega prak-

„Marica, ti nisi rodila sina, nego gospodarja.“ Pa izvleče 20 para (desetico) in obdara dete.

Star kmet iz Žabarov, vasi, kjer je Jurij vzrastel, je vedel povedati l. 1867, da mu je oče pravil, da se je Jurij rodil v Viševcu na desnem bregu reke Rača pod bukvi. Navzoč je bil Turčin, kojega je nevihta nagnala v kočjo.

Ljudski domišljiji je bilo to premalo in pletla je cele legende. Vsi veliki ljudje morajo priti na svet z izvanrednimi znamenji in to ni smelo izostati niti pri Karadjordju. Turek, ki je pri njih prenočeval, je videl po noči čudne prikazni. Ko se zjutraj zbudi, mu povedo, da se je rodilo dete. Stopi k Marici in reče: „Bodi ti sreča, mlada, in naj ti bo srečen sin!“ Ter pristavi: „Znaj, mlada, ta tvoj sin bo velik junak in velik človek.“ Pripovedovali so tudi, da je ob njegovem rojstvu čudna svetloba prešinila ozračje, dete je imelo, ko se je rodilo, krila pod pazduhama in mesec na plečih. S takimi bajkami je hotel narod izraziti čudovito bistrost, naglost in okretnost svojega vodja. V rodni vasi so še l. 1846 kazali bukev, pod katero je bil rojen.

(Nadaljevanje sledi.)

tičnega pouka morajo opravljati vsa hišna dela, pomivati posodo, skrbeti za red in snago v učilnici, v kuhinji in vseh drugih prostorih. Tako mora gospodinja sama poznati vsa opravila, da sama razume, kar naj zapove dekli. Razen pouka v tečaju se prirejajo z gojenkami poučni izleti na vzorna posestva, kjer dekleta vidijo, kako naj se uredi dom in gospodinjstvo, da odgovarja potrebam razmer in časa.

Po tem načrtu sta se vršila tudi tečaja v Ptuj, ki ju je vodila učiteljica gospodinjstva, ga. Jela Premrou. Enak tečaj se je vršil pod njenim vodstvom pozimi v Ormožu. Tudi ti tečaji so prirejali izlete in sicer iz Ptuja k Leskoškemu na Breg, v Podlehnik na hranilnično posestvo, na Šegulovo (Fridrihovo) posestvo v Hlaponcih in v Doleno. Javni izpit, ki se je vršil ob koncu vsakega tečaja, je pokazal, da so si pridobile gojenke dovolj teoretičnega znanja in da se je v tečajih prav marljivo delalo. Ljubezen pa, s katero ga. Premrou vodi in poučuje, ji pridobiva srca vseh gojenk, tako da se še vsaka rada povrača k njej ter jo prosi za nasvete.

Kakor čujemo, se namerava jeseni pod njenim vodstvom otvoriti tak tečaj v Središču potem pa zimski tečaj v Dolenu. S tem pa naj se kmetijski gospodinjstvi tečaji; pri nas nikakor ne zaključijo. Želeti bi celo bilo, da dobimo stalno gospodinjstvo šola, katera bi bila s svojim osebjem in inventarjem matica takih tečajev, ti pa naj bi se ne prirejali le v središčih kakor Ptuj, Ormož, marveč, kjer je le prilika, zunaj po večjih in vzornih posestvih, da bi tako pritezali čim več gojenk iz istega kraja, ki bi potem prevzemale preureditev naših gospodinjstev. Tako bi nam tečaji postali kvas, ki bi povzročil rast in razvoj blagostanja. Razen gospodinjstvih naj se uvedejo gospodarski tečaji za kmetijske fante, ki so strokovne izobrazbe in nadaljnjega vzgoje pravtako potrebni kakor dekleta.

Gospodarstvo.

Statistika naše zunanje trgovine. Generalna direkcija carin je izdala knjigo o statistiki naše zunanje trgovine za leta 1918, 1919 in 1920. Podatki niso, kakor sama generalna direkcija v predgovoru pripominja, popolnoma točni, zlasti za prvi čas po preobratu, ko še ni bila urejena carinska služba. Vendar pa bo knjiga tudi s približnimi podatki dobrodošla vsem, ki se bavijo z gospodarskimi vprašanji. Po teh podatkih vidimo, da zavzemajo največji del našega uvoza predmeti za oblačenje in podobno. Teh predmetov smo uvozili leta 1919 za 2 milijardi 377 milijonov 735.615 din., a leta 1920. za eno milijardo 843.535.722 din., skupno za obe leti torej velikansko svoto 4.,221,092.337 din. Ti predmeti obsegajo za leto 1919 80 odstotkov vsega našega uvoza, a l. 1920. 53 odstotkov. Največ jih je uvozila Italija, potem Češkoslovaška in Avstrija. Med te predmete spada: bombaž, konoplja, lan in druga rastlinska vlakna za predivo; volna in ostala živalska dlaka za predivo, svila, klobučevina, razno tkaninsko blago, potem izdelane obleke, perilo in drugo. Največ smo uvozili bombaža in sicer: leta 1919. za 1166 milijonov, leta 1920. za 1283 milijonov din. Konoplje in lanu (v predelanem stanju seveda) smo uvozili leta 1919. za okoli 13 milijonov, leta 1920. pa za okoli 899 milijonov, leta 1920. za okoli 221 milijonov din.; svile leta 1919. za 207 milijonov, leta 1920. za 12.3 milijona; oblek leta 1919. za približno 9 milijonov, leta 1920. za okoli 130 milijonov dinarjev. Značilno je, da smo uvozili velike količine lanu, konoplje in volne, torej produktov, ki jih izvažamo v sirovem stanju v inozemstvo, odkoder jih potem za drag denar uvažamo v predelanem stanju. V statistiki žalibog ni omenjeno, koliko smo izvozili lanu in volne, le za konoplje leta 1919. za okoli 12 in pol, a leta 1920. za okoli 22 in pol milijona din. Ta statistika nas opominja, naj osnujemo pri nas čim več industrij, ki bi te naše sirovine predelale v fabrikate. Pri nas se vsled velike množine

teh sirovin lahko polagoma razvije tudi tekstilna industrija do visoke stopinje, zlasti, ker imamo vse pogoje, da proizvajajo teh sirovin še izdatnejše povečamo.

Dopisi.

Matura na ptujski gimnaziji se je vršila letos 1. in 2. julija pod predsedstvom dr. St. Bevk a, predsednika višjega šolskega sveta. Napravilo je maturo vseh 12 abiturientev in sicer: Cajnkar Stanko (z odliko), Čok Bernard, Grobelnik Emerik, Herkovič Franc, Jurin Jožef, Kasper Herfrid (z odliko), Lenart Martin, Museg Jožef, Serajnik Domicijan, Šegula Janko, Vauhnik Viktor in Žalar Alojz (z odliko). Med njimi jih je sedem, ki so bili od prvega razreda dalje na ptujski gimnaziji. Predsednik je izrazil svoje zadovoljstvo nad uspehi. Ob manjšem številu dijakov in v manjših mestih, v katerih je mogoča ožja stika s šolo, se dajo doseči tudi boljši uspehi.

Vidov dan in šolska mladina. Pisec zadnjega poročila o vidovdanski slavnosti je v svoji netočnosti pozabil omeniti gđc. učiteljico Janežičevo, ki si je poleg omenjenih tovarišev prizadela mnogo truda z učenjem malih igrancev; dober del zasluge za uspešno prireditve gre na njem rovaš; s tem je — upam — moja nepaznost popravljena. S.

Fregata. Dne 11. julija t. l. na predvečer kraljevega rojstnega dne se vrši na Dravi fregata. Približno 40 čolnov stavi naša vojaška posadka civilnemu občinstvu na razpolago. Karmarili bodo čolne v veslanju izvežbani pionirji in saperji. Na dravskem otoku bodo svirale tri godbe. Iz parka postavi vojaštvo na otok trden most. Lampijoni bodo osvetljevali bajno „beneško noč.“ Prigrizek in pijača bosta pripravljena.

Po inijacitvi Kola Jugoslovanskih Sester se je pobirala pretekli teden pri ptujskih in breških trgovcih z manufakturnim, ozir. mešananim blegom platno za Jugoslovansko Matico. Razven g. Zorka na Bregu so se odzvali vsi in sicer sledeče: A. Brenčič 2-30 m in male odrezke, Kraker in Sadnik 4 m, A. Saria 3 m, Schramke 2-50 m, Kovačec 2-50 m, Hickl 2 m, Havelka 2-70 m, J. Fauland 1-45 m, Slawitsch in Heller 2 m, Mahorič 2 m, Hojnik 1 m, Slawitsch (Breg) 1 m, Murko 2 ovoja bombaža, Lenart male odrezke. Vsem darovalcem še enkrat prisrčna hvala! Iz platna bodo izdelovale učenske ptujskih šol narodne vezenine, ozir. narodne predmete, ki se bodo prodali potem v prid Jugoslov. Matici. Rabilo se bo pač še raznih bombažev, ki jih še mogoče podari kak radodaren človek naši deci, ozir. naši obrambni družbi.

Ptujska kmetijska gospodinjstva šola je povabila pretekli teden učiteljice ptujskih šol, da si ogledajo ustroj in uspeh gospodinjstev šole. Prav hvaležne smo gđc. voditeljici za to povabilo, kajti nudila se nam je s tem prilikom, videti in slišati, česa se vse naša kmetijska dekleta lahko nauče, česa jim je najbolj potrebno. Razdelitev dela, razdelitev časa, izkoriščanje časa, izkoriščanje moči so velevažne življenske činjenice, ki se v omenjeni gospodinjstvi šoli v polni meri goje. Če bo podpirala slovenski dom kmetica, ki bo obražena v gospodinjstvu tako, kakor smo videli izobrazbene in spretnosti kmetijska dekleta s gospodinjstvi šoli, potem je bodočnost naša. Merodajni faktorji pa bi morali poskrbeti, da bi se našel vedno prostor, kjer bi se lahko nastavila taka kmetijska gospodinjstva šola; prepotrebna je. Z ženo izobrazujete narod.

Vsak dan SLADOLED v kavarni K o r ž e, Ptuj, Vseh svetnikov ulica 10. Senčna t polletni vrt!

Svarilo! Poizvedbe od sodišča so se uvedle proti g. Vinko Pernatu, gostilničarju v Št. Vidu. Mi svarimo naše bralce, da bi dolžili imenovanega gospoda izven sodišča, kateregakoli nečednega dejanja, dokler postopanje ni končano v pravomočno sodbo.

Revizija obrtnih registrov. Ministrstvo trgovine in industrije, oddelek v Ljubljani je

odredilo revizijo obrti in sestavo novih obrtnih registrov. V to svrhu se pozivljajo vsi obrtniki mesta Ptuj, da se s svojimi obrtnimi listinami kakor: obrtnimi listi, koncesijskimi listinami, odloki o odobrenju obrtnih naprav, obratovališče in drugimi listinami zanesljivo prijavijo na okraj glavarstvu soba števil. 11 od 8 do 12 ure in sicer po sledečem redu: V ponedeljek dne 11. julija t. l. imetniki obrtnih koncesij z začetno črko A do M, v četrtek dne 14. julija pa imetniki obrtnih koncesij z začetno črko M do Ž. V soboto dne 16. julija trgovci vseh vrst z začetno črko A do M, v ponedeljek, 18. julija pa trgovci vseh vrst z začetno črko M do Ž. V sredo dne 20. julija in v četrtek dne 21. julija t. l. pa vse druge obrti razven koncesioniranih trgovskih. Ker bode potem na podlagi teh podatkov sestavljena nova obrtna matica, edino merodajna, se vsi obrtniki opozarjajo, da se zanesljivo prijavijo na določeni čas na okrajnem glavarstvu, sicer bi se njih obrt ne vpisala v novi obrtni kataster, ter bi morali posledice sami nositi. Imetjitelji obrti se imajo zglasiti osebno, samo v slučaju, da bi jim bilo popolnoma nemogoče oglasiti se osebno, smejo poslati s potrebnimi listinami kakega zastopnika, ki pa mora biti zmogel dati vse potrebne podatke.

Učiteljski pevski zbor iz Ljubljane priredi v Ptuj v sredo, dne 13. t. m. ob 8. uri zvečer koncert. Vse podrobnosti, kakor kraj, čas i. dr. je razvidno z lepakov. Učiteljski pevski zbor iz Ljubljane je nastopil lantsko leto z velikim uspehom v Beogradu, kjer je prisostvoval koncertu tudi regent Aleksander, v Novem Sadu, v Karlovcu in v Metliki. Letos je koncertiral v Ljubljani, sedaj pa napravi turnejo v Gornjo Radgono, Mursko Soboto, Ljutomer in Ptuj. Poročila o doseđanjih nastopih tega zbora, v katerem so zastopani sami najboljši pevci iz ljubljanske „Glasbene Matice“, so taka, da smemo pričakovati od tega koncerta prvovrsten glasbeni užitek.

Odbor ženske Ciril in Metodove podružnice v Ptuj naznanja, da marljivo nabira nove članice in se vsem cenjenim gospodičnam in gospem, ki so na novo pristopile, zahvaljuje za vstop in prosi druge, da se ne branijo pristopiti. Odbor tudi mora omeniti in pohvaliti one gospe, ki so vplačale letos pokroviteljino po 200 K in sicer: ga. M. Majžer, imejteljica gl. tobačne zaloge, ga. Čuček, soproga tovarnarja in pos. itd., ga. profica A. Herberstein, ga. M. Breznik, soproga davč. uprav. in veleposestnika na Kogu in ga. M. Mahorič, soproga trgovca in posestnika. Odlični prijatelj šolske družbe je tudi g. dr. T. Gosak, odvetnik v Ptuj, ki nam je poslal Vidovdansko darilo po 400 K za 2 kamna. Bog živi vse dobrotnike naše Ciril in Metodove podružnice in daj jim mnogo posnemalcev!

Vpisovanje učencev v deško meščansko šolo v Ptuj se vrši v ponedeljek dne 12. septembra 1921 od 8—12 ure v pisarni ravnateljstva v novih prostorih deške meščanske šole v bivši vojašnici pri pošti. Novinci naj v spremstvu starišev prinesejo s seboj: 1. izpričevalo ljudske šole, da so najmanj 5. šolsko leto na javni ljudski šoli dovršili s povoljnim uspehom. 2. izpisek iz krstne knjige, 3. domovnico pristojne občine. Eventualni sprejemni izpiti za 1. razred, odnosno za vstop v 2. ali 3. razred se vrše v torek 13. septembra 1921, od 8—12 ure predpopoldnem pismeno in od 2—5 ure popoldne ustmeno.

Semenjsko poročilo. Dne 5. julija t. l. je bilo na sejem prigianih 225 konj in 602 govedi; cene so se gibale od 6—13 K za kg žive teže. Prima voli 16 K za kg žive teže. Dne 6. julija t. l. je bilo na sejem prigianih 262 svinj; cene so se gibale od 22—28 K za kg žive teže. Prasci 6—8 tednov stari 200—300 K za komad. Mestno tržno nadzorstvo.

Rogatec. Tukaj se je na Vidov dan ustanovila podružnica Jugoslovanske matice s 59 člani. Predsednikom je bil izvoljen notar dr. Ivo Šorli. Društvo je takoj pristopil kot dobrotnik tukajšnji veletržec g. Emerik Zupanc in vplačal 4000 K.